

אֵהָל־הַהַל

בהר

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

וחי אחיך עמך (כה לו)

תניא שנים שהיו מהלכים בדרך, וביד אחד מהם קיטון של מים. אם שותים שניהם מתים, ואם אחד מהן שותה מגיע לישוב.

דרש בן פטורא מוטב שישתו וימותו ואל יראה אחד מהן במיתת חבירו, עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חבירך. (ב"מ סב)

והקשה המהר"ם שיף דבקיודושין ב. דריש "כי טוב לו עמך" – עמך במאכל עמך במשתה, שלא יישן רבו על כרים והוא יישן ע"ג קרקע, מכאן אמרו כל הקונה ע"ע כקונה אדון לעצמו, וכתבו התוס' (שם ד"ה כל הקונה) אמאי נקרא 'אדון', ותי' דאם אין לו רק כר אחד, ע"כ צריך ליתנו לעבד, שיקיים 'עמך', והוא יישן ע"ג קרקע [ולא אמרינן 'חייך קודמין']. וא"כ גם כאן נימא הכי. גם צ"ב הלשון עד שבא ר"ע.

ויש להבין.

ביאור א'.

בספר אלופי יהודה – פריינד ונראה לפרש ע"ד רמז ומוסר.

דשנים שהיו מהלכין בדרך, רומז על גוף ונשמה שמהלכין בדרך החיים [כמוש"כ כעין זה ביע"ד בביאור הגמ' שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד ויצא] בצוותא חדא וכל אחד היה חפץ למשול בחיים ולנהל הכל כרצונו וכחפצו.

וביד אחד קיטון של מים, כינוי לתאוות וחמדות תבל [כידוע שמיסוד המים נמשכת התאוות] וגוף ונשמה צרות זה לזה דהמועיל לזה מזיק לחבירו, וארז"ל הרוצה שיחיה בעוה"ב חיי נפש, ימית עצמו בגוף למנוע ממנו תאוותיו, ויראה להפיק רק רצון הנפש. והרוצה שימות בכריתות הנפש ח"ו, יחיה עצמו לבלתי תת מסג ורסן לתשוקת גופו וכשזה קם זה נופל. והנה כך דרכו של יצה"ר לומר שלא להשגיח כלל על הנפש וקיומו, כי לית דין ולית דיין, כמש"א (שבת לג) אשר אין חרצובות למותם, שאין מפחדין מיום המיתה, רק לבם בריא אולם לאכול ולשתות בהילולים, ולומר הרוג בקר שחוט צאן כי מחר נמות ואין שארית לנפש. ועי' (שבת סג) עה"פ שמח בחור בילדותיך ע"כ דברי יצה"ר, וכן (חגיגה טז) אל תאמינו ברע הוא היצה"ר שיאמר לאדם חטא

והקב"ה מוחל לך אל תאמינו לו. וכן באבות אל יבטיחך יצרך שהשאלו בית מנוס לך, הרי דיצה"ר כך דרכו לומר תמיד שהאדם ילך אחר תאוותיו ושרירות לבו הרעים כי בלאו הכי נמי יהיה פטור מדין וחשבון. וזה שדרש בן "פטורא" כינוי ליצה"ר שפוטר את האדם מדו"ח מוטב שישתו שניהם וימותו וכו', כלומר ע"ד הרוג בקר וכו' כי מחר נמות למה לנו למנוע מהגוף צרכיו, אם מעט או רב בלאו הכי סופו למות, הגוף והנפש ולית דו"ח כלל ואין שארית לנפש.

ואל יראה אחד (היינו המיוחד הוא הנפש) במיתת חבירו (הוא הגוף) להמית עצמו בחיי עוה"ז בכדי ובחנם ללא תכלית ואין תועלת. זה דרשת בן "פטורא", היינו של יצה"ר. אבל חז"ל שם דרשו בסיומא דקרא, ודע כי כל אלה יביאך אלוקים במשפט, מכאן ואילך דברי יצ"ט (שבת סג) אשר היצ"ט בא בזמן מאוחר מהיצה"ר דהיינו בן י"ג שנה.

וז"ש עד שבא ר' עקיבא, (כינוי ליצ"ט, שבא אחר כך בעקב סוף ימי ילדות) גם הכוונה כי כל אדם כשבא בימים אומר שאין לו חפץ בתאוות כי בטלו הטוחנות כמ"ש קהלת וממאס חמדת הזמנים וכמו שהמליצו בדחז"ל, כל "איסורין" שבתורה "בטלים" בששים כלומר, כשאדם בן ששים.

וז"ש עד שבא ר' עקיבא, כלומר, כשאדם מגיע לעקב וסוף שנותיו, ולימד לאדם דעת כי לא זו הדרך ח"ו כי ידוע תדע כי על כל אלה יביאך אלוקים במשפט ויש שארית לנפש, ע"כ הרוצה שיחי' בעוה"ב ימית עצמו, ע"כ מוטב שישתה האחד היינו המיוחד היא הנפש, שיפק רצון הנפש בתשוקתה וחמדתה, ויגיע ליישוב לנחול ארץ החיים, וימות השני, הוא הגוף בעוה"ז בהימנע ממנו תשוקותיו וחמדותיו, רק יחי' האחד הוא הנפש לשום לו שם ושארית להגיע לשוב.

ביאור ב'

בספר **מלא העומר** – צינץ (בקציר העומר) ונראה דסברת ר"ע 'עמך' – משמע שאתה עיקר והוא טפל, לכן אתה עיקר להחיות נפשך. מכל מקום העבד טפל לרב, שהרי כל מקבל הוא טפל למשפיע, והעבד היה עושה ברצון שישכב הרב על הכר ויהיה עבד לו, נמצא שבמה שנותן לו הכר לקיים המצוה, אדרבה בזו מתראה שהוא שפל וטפל אליו, שמטובת רבו אשר משפיע עליו יקבל, ואם כן שפיר נקרא הרב עיקר. ומתפרש שפיר "כי טוב לו עמך", טוב לו במה שהוא טפל אליך ואתה עיקר ואדון לו, כי לזו הסיבה שהוא נטפל אליך צריך אתה להשתדל להטיב לו. אבל אם יתן לחבירו, וימות הוא, לא שייך 'עמך' כלל.

ביאור ג'

בספר **אור לציון** – אבא שאול (קידושין א') ויש לעיין היכא דהאדון והעבד הולכים במדבר וביד הרב קיתון של מים ואם ישתה ימות העבד ואם יתן לעבד ימות האדון האם צריך האדון ליתן לעבד.

ונראה דמאחר ובכה"ג גם מצווה על "וחי אחיך עמך" ושוב צריך לתת את המים לאדון, א"כ אינו חייב לתת לעבד, ואפילו שעל האדון יש חיוב נוסף ליתן לעבד מדין "כי טוב לו עמך", מ"מ האדון קודם הואיל וסוף סוף יש על שניהם חיוב ליתן זה לזה.

ואפשר ליישב קושיית המהר"ם שיף, דבאמת הדרשות חלוקות, דלגבי חייו או חיי חברו מסתבר לדרוש דחייך קודמין לחיי חברך, אבל לענין טובתו או טובת העבד, כיון דכתיב "כי טוב לו עמך" אמרינן דצריך להקדים את טובת העבד כדי שלא יהא טוב לו יותר מלעבדו וכמו שהביאו התוס' להלן הנ"ל דאם יש לו כר אחד צריך ליתנו לעבד.

ובאופן נוסף אפשר ליישב, דמשמעות הפסוק "כי טוב לו עמך" הוא שיהיה טוב לו כל זמן שהוא נמצא אתך, ומשום כן אם טוב לך ולא טוב לעבד העבד קודם [דאין ביאורו שרק כשטוב לך יהיה טוב לעבד]. משא"כ קרא ד"וחי אחיך עמך" משמעותו שכל זמן שאתה חי גם אחיך יחיה, אבל שאחייך יחיה וזה ימות, זה אינו בכלל החיוב ד"וחי אחיך עמך".

ולפי זה אם יש ביד אחד קיתון של מים, ואם הוא שותה יצטער חבירו כגון שיתעלף וכדו', אין הוא מחוייב ליתן לחבירו לשתות בזמן שהוא בעצמו יצטער אם לא ישתה, דדוקא בעבד מצווה האדון שלא יצטער העבד והוא יתענג, דכתיב "כי טוב לו עמך" ולכך אם יש לו כר אחד העבד קודם, אבל בשאר אדם ליכא ציווי שלא יתענג אחד בזמן שאחר מצטער, רק מחוייב לדאוג שלא ימות.

ולענין היכא שאם הוא ישתה, ימות חבירו בוודאי, ואם חבירו ישתה ספק אם הוא ימות, כתב הרדב"ז (בתשובה סי' אלף נ"ב), שאינו חייב להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חבירו מוודאי סכנה. אבל הכסף משנה (רוצח פ"א הי"ד) כתב דהגהות מימוניות הביא מהירושלמי דילפינן מהפסוק "לא תעמוד על דם רעך" שאף חייב להכניס עצמו בספק סכנה בשביל להציל חבירו מוודאי סכנה, וביאר הכס"מ טעמא דמילתא משום שחבירו וודאי והוא ספק.

ועיין עוד באריכות בקובץ עיון הפרשה – גיליון קמ"ה

**לקוראי העלון הנכבדים בימים אלו אנו נערכים להוצאת הספר על התורה
הנצחות ותרומות יתקבלו בברכה כעת**

בטל': 0548474308

או במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.